מאור ושמש — רמזים לשביעי של פסח

וישב הים לפנות בוקר לאיתנו ומצרים נסים לקראתו וינער ה' את מצרים בתוך הים גו' ודרשו חז"ל לאיתנו הראשון שהתנה הקב"ה עם הים בשעת הבריאה שיבקע לפני בני ישראל כשיצאו ממצרים ולכאורה אינו מובן הלא הים נבקע לפני בני ישראל בלילה ואז קיים תנאו ולא לפנות בוקר כששב על המצרים ואיך שייך לומר וישב הים לפנות בוקר לאיתנו לתנאי הראשון גם יש לדקדק על שאמר הכתו' ומצרים נסים לקראתו למה היו נסים לקראתו אדרבא היו להם לברוח להלן ממנו וכי תאמר שזאת היה בלא דעת שהמם ה' להם מהומה גדולה וניטל מהם הדעת הלא מה שאמר הכתוב ויהם את מחנה מצרים זה היה קודם לכן כמה שכתוב וינהגהו בכבידות ונרא' בזה עפ"י מה דאיתא בגמרא עשרה דברים נבראו בע"ש בין השמשות פי האתון ופי הארץ ופי הבאר והכתב והמכתב והלוחות וקבורתו של מרבע"ה ואילו של אברהם אבינו וכו' וצריך להבין למה נבראו אלו עשרה דווקא בע"ש בה"ש עוד קשה הלא כל אלו לא נבראו בע"ש בה"ש אלא כדי בעת כשיתגלה כל אחד בעתו לא יהיה אז התחדשות הבריאה כי אין חדש תחת השמש קשה למה עשה הקב"ה לשנות סדר הבריאה ונראה בכל זה דהקב"ה ברא כל העולמות כולן להללו ולשבחו שידעו מהבורא ב"ה ועד עולם העשי' כל הברואים כולן יודעים ומציאותו ית' ובעולם העשי' נתגשם העולם ויוכל הנבראים לבוא לידי שכחה חלילה מציאותו ית"ש וכל זמן שהוא בעולם הגשמיי יותר הוא נתגשם יותר ואפילו האדם יוכל לישא עליו בימי נערותו עול תורה יותר כי אז עדיין לא האריך ימים על העולם הגשמיי ולא נתגשם כ"כ עדיין שישכח לגמרי מהבורא ית' ובימי זקנתו שרואה שהוא מאריך ימים כסבור שלעולם יחי' והכל הוא דרך הטבע ועולם כמנהגו נהוג למה שאנו רואים שלעולם החמה יוצא במזרח ושוקעת במערב וכן הלבנה מהלכת בכל חודש בשוה ושמעתי מאדומו"ר הקדוש המנו' מו"ה אלימלך זצוק"ל על פסוק הנה נא זקנתי לא ידעתי יום מותי כלומר מחמת שאני זקנתי והארכתי ימים בזה העולם עי"ז לא ידעתי יום מותי פי' אינני זוכר את יום המיתה שמדומה לו בעיני שאחי' לעולם וזה דרך הטבע שעולם כמנהגו נוהג וזאת הוא תורת האדם ומכ"ש דברים גשמיים כמו דוממים או צומחים או בהמות וחיות שאין להם שום שכל בוודאי כל שהם יותר בזה העולם נתגשמו יותר לכן אחר שגמר מלאכת שמים וארץ ביום הששי ואז ירדה קדושה העליונה של שבת ואז ידעו כל הנבראים כולן מאחדותו ית"ש שהוא בראם וכל זמן שהם זוכרים את הבהירות העליון הם עושים רצונו ית"ש אבל לכשיתרבה הימים בעולם ויבואו לידי שכחה חלילה מהבהירות שהיה אז יוכל להיות שיעברו רצון הבורא חלילה שיתדמה להם שאין מי שימשול בהם אלא עולם כמנהגו נהוג לכן גזר הקב"ה אז בעת ההיא תיכף אחר הבריאה על כל הנבראים כולם כשירדה הקדושה העליונה כשיבואו לידי שכחה לאחר זמן יזכירו את עצמן מהבהירות העליון שהיה אז בע"ש בה"ש וירגישו בעצמן גם עתה הבהירות כמו שהי' אז ואף לאחר זמן יזכירו זאת עד סוף כל הדורות לכן ברא אלו עשרה דברים בע"ש בה"ש מפני שעשרה דברים אלו הם בטבע גשמיים מאד האתון הוא גשמיי עב שבבהמות וכן פי הארץ וכן כולם ברא את אלו בע"ש בה"ש דווקא כדי שאו ישיגו גם הם הקדושה עליונה כדי לאחר שיתרבו הימים ויבואו לידי שכחה יזכירו גם הם את עצמן בהירות ההוא שהי' אז בע"ש בה"ש כשירדה קדושה של שבת וכל אחד ואחד בזמנו בעת שיבואו לידי שכחה יזכיר א"ע הבהירות ההוא ובשעת מעשה שהזכיר א"ע מהבהירות היה משתוקקת מאד ובא לגדלות שכל ונעשה רוחני כמו האתון שהי' לו אז שכל לדבר ומעת ההוא והלאה הוא זוכר זאת עד סוף העולם ואינו עובר על רצונו ית"ש וגם כל הבהמות זוכרים הארה זו ואינם עוברים על רצונו ית"ש וכן כל העשרה דברים כיון שבאו לידי שכחה הזכירו א"ע הבהירות ההיא ובשעת מעשה נעשה רוחני וניתנה התורה על לוחות האבן מן השמים כדי ומאז והלאה כל הדוממים זוכרים זאת ועושים רצון הבורא עד סוף העולם וכן אילו של א"א בשעה שהזכיר א"ע הבהירות ההוא רץ בעצמו להקרב ע"ג המזבח שעשה א"א ואח"כ הוא זוכר זאת עד סוף העולם וכן הוא בכל הנבראים בשעה שהיו באים לידי שכחה הזכירו א"ע מהבהירות ההוא של ע"ש בה"ש שלמעשי בראשית ובשעת מעשה הם משתוקקים מאד ומאז והלאה הם זוכרים זאת עד סוף העולם והם עושים תמיד מאז והלאה רצון הבורא ב"ה וכן היה בים שאיתא במדרש שהים לא רצה להבקע לפני בני ישראל וזה היה מחמת שבא לידי שכחה וסבור שיוכל לעשות מה שהוא רוצה ושכח שהוא ית"ש הוא אדון העולם והכל יכול ושמעתי בשם הרב הקדוש המנו' דק"ק ניקלשבורג ז"ל על המדרש בקשו מלאכי השרת לומר שירה אמר הקב"ה מעשי ידי טבעו בים ואתם אומרים שירה דהיינו שמלאכי השרת בקשו לומר שירה כדי שישמעו מצרים נעימות הקול שלהם ויצאו נשמתם כמו שהיה בסנחרב וחיילותיו ששמעו שירה ממלאכי השרת ויצא ונשמתן אמר הקב"ה מעשי ידי טבעו בים כלומר שהמצריים טבעו את מעשי ידי שהם ישראל בים דהיינו שהשליכו אותם ליאור וצריך אני להפרע מהם מדה כנגד מדה שיטבעו בים והים לא רצה להקרע לפני בני ישראל ששכח ממציאות הבורא הזכירו הקב"ה התנאי שגזר עליו בששת ימי המעשה ועל כל הנבראים לכשיבואו לידי שכחה אזי יזכירו א"ע מהבהירות העליון שהי' אז בע"ש בה"ש כשירדה הקדושה העליונה של שבת וכיון שהזכירו הקב"ה זאת השיג הים גם עתה הבהירות ההיא וזכרה שלא נברא העולם אלא בשביל ישראל והי' משתוקקת ורצתה לעשות רצון הבורא ית"ש ונקרע לפניהם ואף לאח"כ לפנות בוקר נשאר בו רשימה של האור ההוא ובני ישראל שהיה להם הכנה לזה היה בהם כח לסבול האור ההוא ואדרבא שהשיגו אז השגה גדולה ומצריים לא היו יכולים לסבול אפילו הרשימה שנשאר בים מן האור ההוא והיו נסים לקראתו ומשתוקקים לאור ההוא ולא היה בהם כח לסבול ונתבטלו יין המציאות ויצאו נשמתן וזהו ויהי ענן והחשך

ויאר את הלילה ודרשו ז"ל שהיה אור לישראל וחושך למצרים פי' שאותו אור שהיה מאיר לישראל הי' חושך למצרים שלא יוכלו לסבול את האור ההוא ועתה נבוא לפי' הפסוק וישב הים לפנות בוקר לאיתנו פי' שהקב"ה הזכירו לים התנאי של ששת ימי בראשית שהתנה עם כל הנבראים כשיבואו לידי שכחה יזכירו א"ע את הבהירות שהיה להם אז בע"ש בה"ש וכיון שהזכירו היה משתוקקת ועשתה רצון הבורא ויקרע לפני בני ישראל ואף לפנות בוקר כששם היה שם לאיתנו לתנאו הראשון היינו שעדיין היה בו רשימה מאותו בהירות האור וזהו וישב הים לפנות בוקר לאיתנו לתנאו הראשון שאף לפנות בוקר נשאר בו רשימה מאותו אור ומצרים נסים לקראתו פי' שהיו משתוקקים ורצים לקראת אותו אור אך לא היה בהם כח לסבול אפילו הרשימה של אור ההוא ונתבטל מן המציאות וזהו וינער ה' את מצרים בתוך הים פי' שבטלו מן המציאות ויצאו נשמתם שלא היו יכולים לסבול האור שהשפיע אז הקב"ה בים כנ"ל.

תפול עליהם אימתה ופחד בגדול זרועך ידמו כאבן עד יעבור עמך ה' עד יעבור עם זו קנית ודרשו חז"ל עד יעבור עמך ה' זו ביאה ראשונה עד יעבור עם זו קנית זו ביאה שניה ויש לדקדק דאי' בזו"הק תני' כל בר נש דאמר שירתא דא בכל יומא ומכוון בה זכו למימרה לזמני דאתי דהא אית בה עלמא דעבר ועלמא דאתי ואית בה יומי דמלכי משיחא ולפי הזוהר קשה לכאורה האיך דרשו חז"ל עד יעבור עמך ה' זו ביאה ראשונה עד יעבור עם זו קנית זו ביאה שני' הלא אנו מצפים עוד גם על ביאה שלישית שתהי' במהרה והפ' משמע נמי על העתיד כמו תפול או ידמו שמשמע על העתיד עוד קשה כשאמר שירתא דא עדיין לא הי' אפילו ביאה ראשונה שעדיין לא נכנסו לארץ וא"כ לפי מה שדרשו חז"ל אמרו כל הפסוק כולו על העתיד לחוד ובשירה אית בה מעבר והוה ועתיד עוד יש לדקדק שהתורה הקדושה היא נצחית בכל זמן ובכל עת ובכל אדם וצריכים אנו להבין מה מרמז אותנו הפסוק הזה עתה בדורינו ונראה בזה דאיתא בכהאר"י ז"ל דהסדר וד' כוסות והמצות המה מרמזים על קטנות ראשון וגדלות ראשון קטנות שני וגדלות שני ולהבין זאת מעט איך שייך זה בכל אדם וכל אדם יוכל להשיג זאת כנאמר מבשרי אחזה אלקי נראה להבינו בדרך משל לתינוק קטן שאין לו דעת אינו מציית לאביו עד שמפחידו בשבט ומחמת פחד ההכאה הוא עושה רצון אביו אבל לציית לאביו מאהבה מזה אינו יודע כלל ואח"כ כשנתגדל התינוק יש לו דעת ומבחין שהוא מקבל טובות מאביו ואביו מהוה אותו על העולם הוא עושה רצון אביו מאהבה מחמת שיודע שאביו מטיב עמו ואעפ"כ יש לו ג"כ יראה אף שאינו ירא מהכאת שבט יש לו יראות אחרות עד שבא לגדלות השכל יותר ויודע ומבין חכמתו וגדולתו של אביו אז עושה רצון אביו מאהבה מחמת גדולתו ורממתו של אביו כן הוא בעבדות ה' בתחילה כשאדם רוצה לכנוס בפתחי תורה ועבודה צריך לשום על הלב יראת עונש אשר הוא ית' נוקם מעוברי רצונו וזהו יראה חיצוניות ולאו יראה עיקרית וזה נקרא קטנות ראשון ששכלו הוא קטן מאד להבחין גדולתו ית' ואז הוא עדיין משוקע בקליפות ונפשו נוטה אל תאוות הגשמיות ומה שעובד את הש"ית אינו כי אם מחמת יראת עונש וצריך האדם לשקוד על דלתי תורה ועבודה ולא ישקוט ולא ינוח עד שיצא מבחינה זו וישבר תאותו ועי"ז בא לגדלות השכל שהוא יודע ומבין שהקב"ה מהוה אותו בעולם וכל הטובות והחסדים הם מאתו ית' ועובד את הש"י מאהבה ואז נפשו זכה והחומר שלו נזדכך אך עדיין לא לגמרי ולפעמים יוכל לבא עוד לאיזה מחשבה רעה או לאיזה תאוה חלילה ועדיין יש בו אחיזה מהקליפות מעט מחמת שעובד עבור תשלום גמול וזה נקרא קטנות שני וצריך לעבוד עבודת עבודה ולזדכך עצמו יותר עד שהי' לבו חלל בקרבו ואז נתבטל ממנו הקליפות מכל וכל וזוכה לגדלות השכל ומשיג השגות אלהותו ית' ונעשה דבוק בו ית' וזה נקרא גדלות שני וזהו תכלית עבודה האמיתית ועתה אינו זוכה להשגה זו כי אם יחידי סגולה שהם עובדי' עבודת עבודה ועבודת משא עד שמזככים את עצמן מכל וכל ואי"ה לעתיד כשיבוא משיח צדקנו אז יופיע הקב"ה אור אלהותו ויתבטלו החיצונים מכל וכל ויהי' מלאה הארץ דעה את ה' ונזכה כולנו להשגות אלהותו יתבר' ומתחילה קודם שנכנס בפתחי עבודה הקב"ה מראה לו גדלות שני אבל זאת הוא רק על רגע חדא ואז הוא משתוקק מאד וצמאה נפשו אל ה' לכן אין חסידות כתחילתו אבל אינו יודע מה זאת שעדיין הוא בקטנו השכל ותיכף נוטל ממנו השגה זו וחוזר לקטנות ראשון וצריך לתקן קטנות ראשון וזוכה לגדלות ראשון ואח"כ צריך לתקן קטנות שני וזוכה לגדלות שני ואנו צריכים להפיל תחינתנו ולשפוך שיח לפני המקום ב"ה שהיא ית' יפל על החיצונים אימה ופחד ויתבטלו ממנו ונוכל ולבוא לגדלות ראשון ולגדלות שני ולא נצטרך ללחום מלחמה הקשה מלחמת היצר לכן הי' במצרים שהיו בני ישראל בגלות ת"י מצרים ופרעה ועמו היו מושלים בהם והיו בני ישראל משוקעים בטומאת מצרים והיו בקטנות השכל מאד מחמת שקליפות מצרים היו מסכים ומבדילים ובליל ראשון של פסח הופיע הקב"ה אור בהירות אלהותו ית' על העולם ונתבטלו החיצונים ואז השיגו ישראל השגות אלהותו ית"ש ותיכף ניטל מהם השגה זו וחזרו לקטנות ראשון ובאים לספירה וזאת היתה כוונת הספירה שהיו מזככים את עצמן והיו מתקנים הקטנות ראשון ובאים לגדלות ראשון ואח"כ היו מזככים א"ע יותר והיו מתקנים קטנות שני וזכו לגדלות שני במ"ת וזהו כוונת הפסוק תפול עליהם אימתה ופחד בגדול זרועך ידמו כאבן עד יעבור עמך ה' זו ביאה ראשונה פי' שהקב"ה מפיל על החיצונים אימה ופחד והם נופלים מן האדם וזוכה לגדלות ראשון וזהו עד יעבור עמך ה' זו ביאה ראשונה היינו שיבוא תחילה לגדלות ראשון ואח"כ כשזוכה האדם לגדלות ראשון אעפי"כ עדיין יש בו אחיזת החיצונים מעט והקב"ה מפיל עליהם אימה ופחד והם נופלים ממנו מכל וכל וזוכה לגדלות שני וזהו עד יעבור עם זו קנית זו ביאה שני' דהיינו גדלות שני והשתא אתי שפיר שיש בפסוק זה מעבר והוה ועתיד שכן הי' במצרים וכן הוא עד סוף כל הדורות והבן.